

VIII KONFERENCJA „ZASOBY
PRZYRODNICZE MIĘDZYNARODOWEGO
REZERWATU BIOSFERY KARPATY .
WSCHODNIE I ICH OCHRONA” (USTRZYKI
DOLNE, 14–16 PAŹDZIERNIKA 1999)

8th Conference „Natural resources of the
International Biosphere Reserve *Eastern Carpathians*
and their protection”
(Ustrzyki Dolne, Poland, 14–16 October 1999)

Spotkania organizowane w Bieszczadzkim Parku Narodowym (BdPN) od wielu lat są forum wymiany myśli nad „Planem Ochrony BdPN”. To wieloletnie

przedsięwzięcie, skupiające botaników, zoologów i gleboznawców pozwoliło na zinwentaryzowanie zasobów przyrodniczych oraz wypracowanie racjonalnych podstaw ich ochrony. Wyniki badań publikowane były w latach 1994–1998 w *Rocznikach Bieszczadzskich*, a ostatnio w *Monografiach Bieszczadzskich*.

Miejscem obrad był Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny BdPN. Konferencję otworzyli i gości przywitali dyrektor BdPN Wojomir Wojciechowski i dyrektor Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego BdPN Tomasz Winnicki. Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie” wymaga szczególnej współpracy i dobrej koordynacji działań. Jest bowiem jedynym w Europie rezerwatem biosfery położonym na obszarze trzech państw (Polski, Słowacji i Ukrainy).

Spotkanie poświęcone było zagadnieniu: „Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania ochrony zasobów i procesów przyrodniczych Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie”. W koncepcji ochrony parku narodowego szczególną rolę odgrywa otulina. W przypadku BdPN jej rolę spełniają parki krajobrazowe: „Ciśniańsko-Wetliński” i „Doliny Sanu”. Problemy i propozycje rozwiązań zagadnień związanych z ich rolą ochronną przedstawił dyrektor parku krajobrazowego Jan Stachyrak. W dalszej części uczestnicy mogli zapoznać się z zagadnieniami ochrony zasobów i procesów przyrodniczych na terenie Użańskiego Parku Narodowego (Wasil Kopač) i BdPN (Tomasz Winnicki). Niestety, nie przybyli przedstawiciele nowo utworzonego (po stronie słowackiej) Parku Narodowego „Połoniny”. Część referatową zakończył niżej podpisany wykładem pt. „Etyczne aspekty ochrony przyrody”.

Druga, popołudniowa część obrad miała postać seminariów dyskusyjnych. Dotyczyły one najważniejszych aspektów ochrony przyrody ożywionej i

nieożywionej rezerwatu biosfery. Prowadzone tam dyskusje można streścić następująco: a) wypracowane w ramach planu ochrony, a obecnie wcielane w życie, wytyczne czynnej ochrony nieleśnych zbiorowisk roślinnych (o czym jeszcze poniżej) są w pewnym sensie pionierskie, a w przyszłości, wraz z gromadzonymi praktycznymi doświadczeniami mogą stać się modelowe (Stefan Michalik); b) stopień poznania flory BdPN jest zadawalający; obecnie należy skoncentrować uwagę na biomonitoringu najcenniejszych elementów flory Bieszczadów (Bogdan Zemanek); c) jedną z unikalnych cech Rezerwatu Biosfery jest zachowana naturalna struktura rozmieszczenia i wędrówek dużych kęgowców; należy określić krytyczną, minimalną wielkość populacji oraz ustalić zasady ochrony, a zwłaszcza gospodarki łowieckiej poza granicami rezerwatu biosfery (Kajetan Perzanowski); d) ochrona fauny bezkręgowców sprowadza się w zasadzie do ochrony ich biotopów; niektóre z nich o charakterze półnaturalnym (np. „carynki”, czyli polany śródleśne) powinny zostać utrzymane, a w przyszłości będzie możliwa restytucja gatunków owadów, np. *Rosalia alpina* (Jerzy Pawłowski); e) stan wód płynących w BdPN jest ogólnie dobry, a większość potoków charakteryzuje się najwyższym stopniem czystości; istnieją jednak lokalne odcinki o znacznym zanieczyszczeniu, np. w Ustrzykach Dolnych (Krzysztof Kukuća); f) BdPN odwiedza rocznie ok. 300 tys. turystów; stwarza to poważne zagrożenia, przejawiające się np. w rozdeptywaniu szlaków; pojawia się pilna potrzeba edukacji mającej na celu uwrażliwienie zwiedzających na niepowtarzalny walor przyrodniczy Rezerwatu Przyrody (Stefan Skiba).

Uczestnicy mogli również wysłuchać innych, obok przewidzianych programem, referatów lub krótkich wystąpień zarówno gości, jak i pracowników Parku. Pracownicy Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego BdPN zreferowali wyniki kilkuletniego monitoringu tras turystycznych (Ryszard Prędko) oraz program edukacji w Parku Narodowym (Grażyna Holly). Duży ruch turystyczny powoduje, że w okresie 1995–1999 długość szlaków turystycznych w Parku o szerokości powyżej 5 m (czyli najbardziej zdewastowanych) powiększyła się z 7 do 10 km i wynosi obecnie 10,5% ich całkowitej długości. Wymaga to budowy specjalnych zabezpieczeń. Natomiast w drugim wystąpieniu podkreślona została rola programów edukacyjnych w kształtowaniu świadomości przyrodniczej mieszkańców okolicznych miejscowości, zwłaszcza w kształceniu dzieci młodzieży oraz dokształcaniu kadry nauczycielskiej. Na marginesie należy zauważyć, że Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny BdPN uhonorowany został ostatnio przez Ministerstwo Ochrony Środo-

wiska nagrodą Złotego Liścia za zasługi w dziedzinie edukacji przyrodniczej, a szczególnie za system ścieżek dydaktycznych (jako jeden z pięciu laureatów, w tym jedyny park narodowy). Zagadnienie ochrony nietoperzy przedstawił Bronisław Wołoszyn. Według słów mówcy najskuteczniejszą formą ich ochrony jest „pozwoić im spokojnie zwiisać”. Aby to osiągnąć muszą zaistnieć sprzyjające warunki, na które składają się odpowiednie ramy prawne ochrony, konkretne zabiegi ochronne, oraz, co najważniejsze, edukacja podnosząca świadomość przyrodniczą mieszkańców naszego kraju. Wieczorem Piotr Patoczka przedstawił i zilustrował „na żywo” zagadnienia rozpoznawania i ochrony śladów tradycyjnej gospodarki bojkowskiej, zachowanych w naturalizującym się krajobrazie kulturowym.

Drugi dzień konferencji wypełniła wycieczka. W jej trakcie mogliśmy zapoznać się ze śladami gospodarki rolno-pasterskiej Bojków w dawnej wsi Berehy, które obecnie są odsłaniane i zabezpieczane (podobnie, jak to zrobiono już wcześniej w Wołosatym, gdzie również mogliśmy np. zaczerpnąć wody ze starej, odsłoniętej studni). Najwięcej jednak czasu poświęcono zagadnieniu czynnej ochrony zbiorowisk półnaturalnych „krajiny dolin” na przykładzie otoczenia torfowiska „Wołosate”. Jak wiadomo, w latach 80. dolinę tę odwodniono, naruszając również gospodarkę wodną torfowiska. Zaprojektowane i wykonywane obecnie działania zmierzają do odtworzenia warunków właściwego jego nawodnienia. W tym celu w sąsiedztwie torfowiska zbudowano 50 ziemnych zastawek mających za zadanie powstrzymanie odpływu wody. Najbliższe lata pokażą efekty tego zabiegu. Ochrona czynna to również powstrzymanie sukcesji wtórnej na łąkach „krajiny dolin”, które żywią szereg cennych gatunków roślin i zwierząt. W tym roku, zgodnie z planem ochrony, na terenie BdPN wykoszono ręcznie 30 ha, mechanicznie 145 ha oraz usunięto krzewy z ok. 60 ha łąk.

Konferencja uzmysłowiła nam wszystkim nieopowtarzalną wartość przyrodniczą Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery. Zarazem należy również dodać, że wzrastający ruch turystyczny, zwłaszcza w niektórych jego odcinkach (przede wszystkim w obszarze BdPN) stwarza realne zagrożenia. Zatem nader pilnym zdaniem jest uświadomienie społeczeństwu, że w niektórych przypadkach turystyczna i rekreacyjna wartość parku narodowego musi ustąpić miejsca innej, ważniejszej wartości, tj. efektywnej ochronie unikatowych zasobów przyrody, co nie zawsze jest łatwe do przeprowadzenia w praktyce.